

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “КОНОВАЛОВ ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 13242/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

18 жовтня 2007 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Коновалов проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), Голова,
пані С. Ботучарова (S. L. Botoucharova),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
п. Р. Маруст (P. Maruste),
п. Дж. Боррего Боррего (J. Borrego Borrego),
пані Р. Ягер (R. Jaeger),
п. М. Віллігер (M. M. Villiger), судді,
та пані К. Вестердік (C. Westerdiek), Секретар секції,
після обговорення за закритими дверима 25 вересня 2007 року,
в той же день виносить таку ухвалу:

1. Справу порушено проти України за заявою (№ 13242/02), поданою до Суду громадянином України п. Євгеном Вікторовичем Коноваловим (далі — заявник) 3 березня 2001 року відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).
2. Заявника, якому надано право на юридичну допомогу, представляли п. Бузаджи та пані Жуковська — адвокати, що практикують в Києві. Уряд України (далі — Уряд) представляли його Уповноважені — пані Валерія Лутковська та пан Юрій Зайцев, Міністерство юстиції України.
3. 17 вересня 2002 року Суд надіслав на комунікацію Уряду скаргу заявника на тривалість провадження щодо відшкодування шкоди, завданої здоров'ю. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви та її прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник народився в 1953 році та мешкає в м. Слов'янську.

1. Провадження щодо відшкодування шкоди, завданої здоров'ю
5. У січні 1992 року заявник звернувся з судовим позовом до Бахчисарайського районного відділу освіти щодо відшкодування шкоди, завданої здоров'ю.
6. У червні та жовтні 1992 року заявник доповнив свої позовні вимоги.
7. Рішенням від 20 квітня 1993 року Слов'янський міський народний суд Донецької області (далі — суд першої інстанції) вирішив стягнути з Бахчисарайського районного відділу освіти Автономної Республіки Крим на користь заявника певні суми на відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, в зв'язку з виконанням трудових обов'язків.
8. Ухвалою від 17 червня 1993 року Донецький обласний суд скасував рішення суду першої інстанції від 20 квітня 1993 року та направив справу на новий розгляд в той самий суд.
9. Ухвалою від 13 грудня 1994 року суд першої інстанції залишив без розгляду справу через те, що заявник не з'явився на 6 судових засідань.
10. 10 березня 1996 року заявник, стверджуючи, що судом першої інстанції його не було належним чином повідомлено про судові засідання, подав заяву про скасування вказаної ухвали.

11. Ухвалою від 24 квітня 1996 року президія Донецького обласного суду скасувала ухвалу від 13 грудня 1994 року та направила справу на новий розгляд в суд першої інстанції.

12. Рішенням від 10 лютого 1997 року суд першої інстанції задовольнив позов заявника та вирішив стягнути з Бахчисарайського районного відділу освіти на користь заявника відшкодування шкоди. Суд першої інстанції також визначив розмір щомісячних виплат на користь заявника, належних до сплати з 1 лютого 1997 року.

13. Відповідач звернувся з касаційної скаргою до Донецького обласного суду, який ухвалою від 28 серпня 1997 року скасував рішення від 10 лютого 1997 року та направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

14. Ухвалою від 29 квітня 1998 року на вимогу відповідача суд першої інстанції призначив медичну експертизу.

15. Ухвалою від 11 лютого 2000 року суд першої інстанції залишив позов заявника без розгляду в зв'язку з неявкою заявника в судові засідання 20 січня та 11 лютого 2000 року, незважаючи на те, що його було про це повідомлено належним чином.

16. За протестом заступника прокурора Донецької області президія Донецького обласного суду 11 квітня 2001 року скасувала ухвалу від 11 лютого 2000 року, констатувавши, що заявника не було належним чином повідомлено про судові засідання, та направила справу до суду першої інстанції.

17. П'ять засідань, призначених в період з травня до червня 2001 року, було перенесено через неявку сторін.

18. З п'яти засідань, призначених з вересня 2001 року до жовтня 2002 року, три було перенесено через неявку відповідача, одне через неявку заявника і одне через неявку обох сторін.

19. 3 грудня 2002 року на вимогу заявника, який хотів надати додаткові документи до своєї заяви, розгляд справи було перенесено на 3 тижні.

20. Рішенням від 30 квітня 2003 року суд першої інстанції за відсутності заявника розглянув його позов та присудив йому 110 836¹ гривень відшкодування.

21. 6 червня 2003 року заявник звернувся із заявою про поновлення строків для подання апеляційної скарги. Ухвалою від 10 червня 2003 року суд першої інстанції відмовив в задоволенні заяви з огляду на те, що копія оскаржуваного рішення була належним чином вручена заявнику відповідно до закону та в установлені строки. Крім того, заявник підтверджує, що 21 травня 2003 року він отримав копію зазначеного рішення.

22. Ухвалою від 21 липня 2003 року суд першої інстанції відмовив у прийнятті заяви заявника про поновлення строку на апеляційне оскарження рішення від 30 квітня 2003 року, подану 11 липня 2003 року, оскільки вже існує ухвала, яка набрала законної сили, з того ж предмета.

23. 28 липня 2004 року заявник звернувся із заявою про відновлення строку оскарження ухвали від 21 липня 2003 року. Ухвалою від 7 вересня 2004 року суд першої інстанції відмовив у відновленні процесуального строку на апеляційне оскарження з огляду на те, що строк оскарження минув більше ніж рік тому і заявник, який отримав копію оскаржуваної ухвали у встановлений термін, поважних причин пропуску строку для апеляційного оскарження не навів.

2. Проведення щодо відшкодування моральної шкоди

24. У травні 1996 року заявник звернувся з судовим позовом до Бахчисарайського районного відділу освіти Автономної Республіки Крим, оскаржуючи накладницькі твердження відповідача щодо здійснених йому виплат в зв'язку з ушкодженням здоров'я в період з квітня 1991 року до квітня 1992 року в рамках вищезазначеного провадження та вимагаючи відшкодування моральної шкоди.

¹ Приблизно 16 735 євро.

25. Ухвалою від 30 травня 1996 року суд, не розглянувши справу по суті, відмовив у прийнятті позову через те, що в провадженні цього ж суду є справа за позовом заявника про відшкодування шкоди і що заявник свої позовні вимоги міг заявити в ході розгляду його справи про відшкодування шкоди.

26. Заявник стверджує, що йому було надіслано копію вказаної ухвали після спливу строку для оскарження.

3. Провадження щодо відшкодування витрат на навчання для переведення на нову посаду

27. В березні 2001 року, посиляючись на необхідність його навчання для переведення на нову посаду через шкоду, завдану здоров'ю, заявник звернувся до суду першої інстанції з позовом до Бахчисарайського районного відділу освіти про відшкодування витрат на навчання в педагогічному інституті м. Слов'янська.

28. Ухвалою від 23 березня 2001 року суд першої інстанції вимагав від заявника подати до 30 квітня 2001 року належні медичні довідки та документи, що підтверджують, що він навчався в зазначеному інституті.

15 травня 2001 року суд першої інстанції ухвалив вважати неподаною позовну заяву заявника, оскільки останній не подав документи, які вимагались.

4. Провадження щодо відшкодування шкоди, завданої невидачею документа, необхідного для обчислення розміру пенсії

29. 11 червня 2001 року заявник звернувся з судовим позовом до Бахчисарайського районного відділу освіти про стягнення на його користь відшкодування моральної шкоди, завданої, за твердженнями заявника, відмовою відділу видати йому довідку про заробітну плату, що вплинуло на обчислення розміру пенсії.

30. Ухвалою від 12 червня 2001 року суд встановив, що позов не містить ні змісту позовних вимог, ні обставин, які б їх обґрунтовували, тому запропонував заявнику виправити зазначені недоліки до 10 липня 2001 року.

31. Оскільки заявник у встановлений строк недоліки своєї позовної заяви не усунув, 11 липня 2001 року суд визнав позовну заяву неподаною.

32. Заявник стверджує, що йому запізно було надіслано копію вказаної ухвали (а саме — 24 липня 2001 року), чим його було позбавлено можливості її оскаржити.

ЩОДО ПРАВА

I. ЩОДО ПРЕДМЕТА СПОРУ

33. Суд зазначає, що після надіслання Уряду заяви заявник листом від 3 листопада 2003 року звернувся із новою скаргою на порушення статті 8 Конвенції в зв'язку з тривалою несплатою належного йому відшкодування, що завадило заявнику сплачувати за газ, воду та електрику і, таким чином, порушило його право на повагу до житла.

34. Суд нагадує, що він має компетенцію з метою економії процесуальних дій брати до уваги факти, які мали місце після подання заяви, якщо вони є продовженням тих фактів, які пов'язані зі скаргами, про які вже було повідомлено Уряду (див. *mutatis mutandis*, ухвалу «Олсон проти Швеції», від 24 березня 1988 року (*l'arre t Olsson c. Suede (no 1)*)).

35. Таким чином, Суд зазначає, що в даній справі під час провадження було порушено права заявника і що таке порушення не впливає із фактів, які мали місце після надіслання заяви Уряду.

36. Отже, Суд обмежить розглядом первинних скарг.

II. ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗДОРОВ'Ю

А. Щодо стверджуваного порушення пункту 1 статті 6 Конвенції

37. Заявник стверджує, що тривалість провадження порушила принцип «розумного строку», передбаченого пунктом 1 статті 6 Конвенції, який передбачає:

«Кожжен має право на ... розгляд його справи упродовж розумного строку ... судом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

38. Уряд не погоджується з цим твердженням.

39. Період, який має розглядатися, тривав в одній судовій інстанції протягом чотирьох років та восьми місяців.

1. Щодо прийнятності

40. Суд вважає, що скарга не є явно необгрунтованою в контексті пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд не вбачає жодних інших підстав для визнання скарги непринятною.

2. Щодо суті

а) Щодо обчислення періоду, який підлягає розгляду

41. Суд зазначає, що первинне провадження розпочалося в січні 1992 року. Провадження закінчилося 30 квітня 2003 року, в день, коли Слов'янський міський народний суд Донецької області виніс рішення, яке набрало законної сили 30 травня 2003 року.

42. Суд зазначає, що з метою оскарження рішення після спливу встановленого строку заявник 6 червня 2003 року звернувся із заявою про поновлення строків для подання апеляційної скарги, в задоволенні якої 10 червня 2003 року йому було відмовлено Слов'янським міським народним судом Донецької області. Ідентична заява про поновлення процесуальних строків, подана заявником 11 липня 2003 року, та провадження, порушене за цією заявою, не будуть взяті до уваги під час обчислення загальної тривалості провадження в зв'язку з тим, що не вбачається, що стаття 6 застосовується до розгляду заяви щодо відновлення провадження у справі, яке було завершено остаточним рішенням національного суду.

43. Суд не може розглядати інший період, окрім того, який розпочався з моменту ратифікації Україною Конвенції, тобто 11 вересня 1997 року, навіть якщо він братиме до уваги рух у справі до цієї дати (див., наприклад, «Гюмен проти Польщі» (Humen c. Pologne, № 26614/95, пп. 58–59, від 15 жовтня 1999 року).

44. Окрім цього, не може розглядатися період, який минув між датою ухвали від 11 лютого 2000 року, яка набрала законної сили, та датою ухвали від 11 квітня 2001 року, яка її скасовує (див. «Черніцин проти Росії» (Chernitsyn c. Russie (ухв.), № 5964/02, від 8 липня 2004 року).

45. Таким чином, розгляду підлягає період в 4 роки та 7 місяців, протягом якого провадження тривало в одному суді.

б) Щодо зауваження до пункту 1 статті 6

46. Суд нагадує, що «розумність» тривалості провадження встановлюється відповідно до обставин справи та наступних критеріїв: складність справи, поведінка заявника та компетентних органів, важливість предмета розгляду для заявника (див., серед багатьох інших, «Фрідлендер проти Франції» (Frydlender v. France [GC], № 30979/96, п. 43, ECHR 2000-VII).

47. Суд вважає, що, попри певну складність справи, пов'язану із розрахунком сум відшкодування, суду належало бути винятково сумлінним, тим більше що йшлося про вирішення спору про відшкодування шкоди, завданої здоров'ю особи (див. «Монако проти Італії» (mutatis mutandis, Monaco c. Italie), ухвалу від 26 лютого 1992 року).

48. Крім того, Суд зазначає, що насправді відповідальність за деякі затримки може бути покладено на заявника, який не завжди з'являвся за викликом суду. Тим не менш, Суд нагадує, що він неодноразово зазначав, що пункт 1 статті 6 покладає на Держави-Сторони обов'язок організувати свою судову систему таким чином, щоб національні юрисдикційні органи відповідали кожній з вимог, яким має відповідати суд, зокрема вимозі розгляду справи в розумний строк (див. «Скордіно проти Італії» (Scordino c. Italie (no 1) [GC], № 36813/97, п. 183, CEDH 2006-...). Зокрема, національні суди мають можливість встановити, чи були підстави відкладення судового засідання правомірними, і застосувати санкції до сторін, які спричинили безпідставне затягування провадження (див. «Сіліни проти України» (Siliny c. Ukraine), № 23926/02, п. 34, від 13 липня 2006 року). З цієї точки зору необхідно зазначити, що неявка заявника на судові засідання 30 квітня 2003 року не перешкодила суду першої інстанції вирішити справу по суті. Таким чином, затримки, спричинені заявником, не виправдовують загальну тривалість провадження.

49. Проаналізувавши всю надану інформацію, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, що здатний переконати його дійти іншого висновку в даній справі. З огляду на свою практику, Суд вважає, що в даній справі тривалість судового провадження є надмірною та не відповідає вимозі «розумного строку». Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6.

В. Щодо стверджуваного порушення статті 3 Конвенції та статті 1 Першого протоколу

50. Заявник скаржиться на те, що тривалість судового провадження зумовила заборонене статтею 3 Конвенції нелюдське та таке, що принижує людську гідність, поведіння із ним. Він також стверджує, що надмірна тривалість порушила його право на власність, гарантоване статтею 1 Першого протоколу.

51. Суд дійшов висновку про порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. Жодної чітко викладеної скарги щодо порушення статті 3 Конвенції та статті 1 Першого протоколу не було надано, відповідно Суд не вважає за необхідне розглядати їх окремо.

III. ЩОДО ВІДСУТНОСТІ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСОБУ ЮРИДИЧНОГО ЗАХИСТУ ЩОДО ТРИВАЛОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗДОРОВ'Ю

52. Заявник також скаржиться на те, що в Україні немає жодного органу влади, до якого б він міг звернутись зі скаргою на надмірну тривалість провадження. Він посилається на статтю 13 Конвенції.

53. Уряд не погодився із цим твердженням.

54. Суд нагадує, що положення статті 13 гарантують ефективний національний засіб юридичного захисту стосовно порушення пункту 1 статті 6 щодо розгляду справи у розумний строк (див. «Кудла проти Польщі» (Kudla v. Poland, № 30210/96). Він підкреслює, що заперечення та аргументи, які навів Уряд, вже раніше були відхилені Судом, і він не вбачає підстав дійти іншого висновку в цій справі (див. «Єфіменко проти України» (Efimenko c. Ukraine, № 55870/00, пп. 59–64, від 18 липня 2006 року).

55. Таким чином, Суд вважає, що мало місце порушення статті 13 Конвенції, з огляду на відсутність в національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту, який би дозволив вирішити справу в розумний строк, в сенсі пункту 1 статті 6 Конвенції.

IV. ЩОДО ІНШИХ СТВЕРДЖУВАНИХ ПОРУШЕНЬ

56. Заявник звернувся із декількома скаргами щодо вищезгаданих проваджень.

57. Що стосується відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, заявник вважає себе жертвою порушення права на ефективний засіб юридичного захисту, гарантований статтею 13 Конвенції через те, що він не має коштів на представництво його інтересів адвокатом. Посилаючись на статтю 8 Конвенції, заявник також зазначав, що несплата

відшкодування та така залежна ситуація позбавили його можливості побудувати нову родину та збільшити розмір його житлової площі. На завершення, посилаючись на статтю 2 Першого протоколу, заявник скаржився на порушення права його синів на навчання, оскільки невідшкодування шкоди позбавило його можливості оплачувати їх навчання у вищих учбових закладах.

58. Що стосується провадження щодо відшкодування моральної шкоди, заявник, не погоджуючись із винесеною ухвалою, вважає себе об'єктом порушення його права на справедливий судовий розгляд. Він посилається на пункт 1 статті 6 Конвенції.

59. З огляду на провадження щодо відшкодування витрат на навчання, заявник вважає себе жертвою порушення його права на навчання, гарантованого статтею 2 Першого протоколу.

60. На завершення, стосовно відшкодування шкоди, завданої невідачею документа, необхідного для обчислення суми пенсії, заявник вважає, що неможливість вимагати переобчислення цієї суми та відсутність довідки про заробітну плату призводять до нелюдського та такого, що принижує людську гідність, поводження із ним та порушують його право на особисте та сімейне життя. Він посилається в цьому зв'язку на статті 3, 8 та 13 Конвенції.

61. Уважно дослідивши зауваження заявника, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією.

62. Отже, ця частина заяви є вочевидь необгрунтованою та має бути відхилена згідно з пунктами 1, 3, 4 статті 35 Конвенції.

V. ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

63. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

64. Заявник вимагає 190 132,05 євро компенсації шкоди, з яких 98 028,05 євро — відшкодування нематеріальної шкоди, якої, за твердженнями заявника, він зазнав.

65. Уряд висловив заперечення щодо цих вимог.

66. Суд не вбачає жодного причинного зв'язку між констатованим порушенням та матеріальною шкодою, відшкодування якої вимагає заявник, і відхиляє ці вимоги. Проте Суд вважає, що заявник зазнав певних моральних страждань. На засадах справедливості Суд присуджує заявнику 2400 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

67. Заявник вимагає також 1800 євро відшкодування судових витрат, понесених під час розгляду його справи в національних судах та в Суді.

68. Уряд не погодився із цими вимогами заявника.

69. Відповідно до практики Суду заявник не може отримати відшкодування витрат, якщо не доведено, що вони були дійсно понесені, були необхідними та розумними щодо кількості. В даній справі, з огляду на наявні матеріали та зазначені критерії, Суд відхиляє вимогу стосовно відшкодування судових витрат.

C. Пеня

70. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Визнає* прийнятними скаргу на тривалість провадження з відшкодування шкоди, завданої здоров'ю, та скаргу щодо відсутності ефективного засобу юридичного захисту, а решту заяви непринятною;
2. *Постановляє*, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;
3. *Постановляє*, що немає необхідності розглядати скарги щодо порушення статті 3 Конвенції та статті 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 13 Конвенції;
5. *Постановляє*, що:
 - (a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику відшкодування моральної шкоди 2400 (дві тисячі чотириста) євро плюс суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника.
 - (b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсотки;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено французькою мовою і повідомлено в письмовій формі 18 жовтня 2007 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК (C. Westerdiek)
Секретар

П. ЛОРЕНЦЕН (P. Lorenzen)
Голова